

Jānis Reirs: Šī gada pirmajos piecos mēnešos nodokļi pildās virs valdības apstiprinātā plāna, taču arī izdevumi kopbudžetā joprojām ir ļoti augstā līmenī

Publicēts: 28.06.2022.

[Jaunami](#)

[Tautsaimniecības analīze](#)

2022. gada janvārī-maijā konsolidētā kopbudžeta deficīts atbilstoši Valsts kases datiem bijis par 465,1 miljonu eiro zemāks nekā 2021. gada attiecīgajā periodā un veido 165,1 miljonu eiro. Ņemot vērā straujo ekonomiskās aktivitātes un cenu pieaugumu gada sākumā, kopbudžeta ieņēmumi šogad bijuši par 639,6 miljoniem eiro jeb 12,7% augstāki nekā pērn piecos mēnešos, bet izdevumi pieauguši mērenāk – par 174,4 miljoniem eiro jeb 3,1%.

Pērnā gada sākumā noteiktie ierobežojumi Covid-19 izplatības mazināšanai bremzēja tautsaimniecības izaugsmi, tādējādi arī nodokļu ieņēmumu līmenis pagājušā gada sākumā bija salīdzinoši zemāks, bet jau otrajā ceturksnī, atceļot ierobežojumus, atsāka pieaugt. Šogad ieņēmumu pieaugumu nozīmīgi sekmē arī augošais cenu līmenis visa veida precēm un pakalpojumiem, līdz ar ko iedzīvotāju tēriņi pieauguši straujāk. Jāatzīmē, ka pērn janvārī-maijā kopbudžeta izdevumi plašā Covid-19 atbalsta izmaksu ietekmē bija par 21,8% augstāki nekā 2020. gadā. Šogad joprojām turpinājās ne tikai Covid-19 atbalsta pasākumu finansēšana, bet arī valdības apstiprinātā atbalsta izmaksu energoresursu cenu pieauguma ietekmes mazināšana un Ukrainas civiliedzīvotāju atbalstam. Tādējādi, lai gan izdevumi kopbudžetā šogad pieaug mēreni, tie joprojām, salīdzinot ar pirmspandēmijas periodu, bijuši ļoti augstā līmenī, kas arī noteica deficīta veidošanos kopbudžetā.

99 *Šī gada pirmajos piecos mēnešos nodokļi pildās virs valdības apstiprinātā plāna, taču arī izdevumi kopbudžetā joprojām ir ļoti augstā līmenī salīdzinājumā ar pirmskrīzes periodu. Vēlos īpaši uzsvērt, ka tuvākajā nākotnē politiķiem ir jābūt īpaši apdomīgiem un racionāliem valsts tēriņu plānošanā, jo Eiropas Centrālā banka no jūlija plāno pakāpeniski paaugstināt procentu likmes, un ir jārēķinās, ka gada griezumā nodokļu virsplāna izpilde var būt zemāka nekā pašlaik, ko rudenī var ietekmēt izmaiņas iedzīvotāju patērēto preču un pakalpojumu grozā un ekonomiskās aktivitātes mazināšanās,"* uzsver finanšu ministrs Jānis Reirs.

Pirmajos gada piecos mēnešos mērens ieņēmumu pieaugums vērojams valsts pamatbudžetā (+4,3%), bet krietni augstāks tas bijis valsts speciālajā budžetā (+31,6%) un pašvaldību budžetā (+8,8%). Valsts pamatbudžetā, ņemot vērā augsto izdevumu līmeni pērn, šogad janvārī-maijā veikto izdevumu apmērs pat nedaudz samazinājies (-0,2%), savukārt valsts speciālajā un pašvaldību budžetā izdevumi pieauguši attiecīgi par 9,4% un 4,3%. Neskatoties uz bilances uzlabošanos, valsts pamatbudžetā joprojām bijis deficīts 518,8 miljonu eiro apmērā, kamēr valsts speciālajā budžetā un pašvaldību budžetā veidojies attiecīgi 144,8 miljonu eiro un 153,4 miljonu eiro pārpalikums, ko nodrošināja darbaspēka nodokļu ieņēmumu pieaugums.

Atbilstoši Finanšu ministrijas šā gada martā izstrādātajam novērtējumam, kas iekļauts Latvijas Stabilitātes programmā 2022.-2025. gadam, šogad vispārējās valdības budžetā sagaidāms 6,5% no IKP deficīts, kas būs augstāks nekā iepriekš budžetā plānotais 4,8% no IKP.

Kopbudžeta ieņēmumos janvārī-maijā saņemti 5,7 miljardi eiro. Augstāku ieņēmumu līmeni pamatā nodrošina nodokļu ieņēmumu pieaugums, kas piecos mēnešos bija par 647,8 miljoniem eiro jeb 16,7% vairāk kā pērn attiecīgajā periodā un veido 4,5 miljardus eiro. Gan nodokļu, gan arī nenodokļu ieņēmumi šogad saņemti virs budžetā plānotā apmēra. Nodokļu ieņēmumu plāns kopbudžetā pārsniegts par 499,1 miljonu eiro jeb 12,4%, bet nenodokļu ieņēmumi valsts pamatbudžetā bijuši par 29,3 miljoniem eiro jeb 13,2% augstāki kā plānots. Nenodokļu ieņēmumos kopbudžetā saņemti 324,4 miljoni eiro, bet vēl 641,7 miljonus eiro veidoja ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi.

Jāatzīmē straujais pievienotās vērtības nodokļa (PVN) un darbaspēka nodokļu ieņēmumu pieaugums. PVN ieņēmumos šogad janvārī-maijā saņemti 1,3 miljardi eiro, kas bija par 23,3% vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā. Pieaugot ekonomiskai aktivitātei, atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta datiem, ļoti augsts pieaugums bijis PVN ieņēmumos tirdzniecības nozarē, kā arī ar enerģētiku saistītajās nozarēs. To apliecina arī Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati par mazumtirdzniecības apgrozījumu gada pirmajos četros mēnešos, kas bijis par 23,9% augstāks kā gadu iepriekš, ko sekmēja strauji augošās cenas pārtikai un degvielai.

CSP dati liecina, ka gada pirmajā ceturksnī valstī uzlabojušies nodarbinātības rādītāji un turpinās vidējās darba samaksas kāpums, bet darba samaksas fonds bijis par 13% augstāks nekā pērn attiecīgajā periodā. Situācijas uzlabošanās darba tirgū sekmējusi sociālās apdrošināšanas iemaksu pieaugumu kopbudžetā par 379 miljoniem eiro jeb 34%, tām sasniedzot 1,5 miljardus eiro šā gada 5 mēnešos. Savukārt iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumos saņemti 0,8 miljardi eiro, kas bija par 213,5 miljoniem eiro jeb 35,2% vairāk kā pērnā gada attiecīgajā periodā.

99 *Būtiski, ka sociālās apdrošināšanas iemaksu pieaugums uzlabo un palielina Latvijas iedzīvotāju sociālo drošību jau tagad, kā arī pozitīvi ietekmē nākotnes pensionārus”, norāda finanšu ministrs.*

Kopbudžeta izdevumi piecos mēnešos bijuši 5,8 miljardi eiro. Ņemot vērā izmaksāto atbalstu energoresursu cenu pieauguma mazināšanai un Covid-19 atbalsta maksājumus, izdevumu līmenis šogad bijis augstāks kā budžetā iepriekš plānots. Izdevumu kāpumu sekmē arī papildu finansējuma novirzīšana iekšējās un ārējās drošības stiprināšanai, kā arī Ukrainas civiliedzīvotāju atbalstam.

Visvairāk piecos mēnešos kopbudžetā palielinājušies izdevumi subsīdijām un dotācijām – par 402,6 miljoniem eiro jeb 37,2%, sasniedzot 1,5 miljardus eiro. Izdevumu kāpums pamatā saistīts ar energoatbalsta izmaksām, kā arī turpinot augt finansējumam veselības nozarei.

Iepirkums valsts drošības stiprināšanai, kā arī pieaugošie izdevumi par energoresursu patēriņu veicinājuši preču un pakalpojumu izdevumu palielināšanos kopbudžetā par 148,9 miljoniem eiro jeb 27,8% vairāk kā pagājušā gada piecos mēnešos, tiem veidojot 684,9 miljonus eiro. Izdevumu pieaugumu šajā pozīcijā ietekmēja augstāki preču un pakalpojumu izdevumi pašvaldību budžetā. Janvārī-maijā augstāki nekā pērn bijuši izdevumi autoceļu un ielu uzturēšanai, energoresursu cenu kāpuma ietekmē kāpuši izdevumi par siltumenerģiju un elektroenerģiju, lielāki tēriņi pašvaldībās vērojami arī ēdināšanai un sabiedrisko aktivitāšu īstenošanai. Tāpat pašvaldībās auguši sociālie izdevumi – garantētā minimālā ienākuma un mājokļa pabalstiem, kā arī pašvaldību pabalsti krīzes situācijā, ko ietekmēja gan izmaiņas likumdošanā, ceļot garantētā neapliekamā minimuma apmērus, gan arī atbalsta sniegšana Ukrainas civiliedzīvotājiem. Jāatzīmē arī būtisks kāpums pašvaldību izdevumos par sociālo aprūpi gan mājās, gan sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Kopbudžetā izdevumi pensijām bija 1,1 miljardi eiro un, salīdzinot ar 2021. gada janvārī-maiju, tie palielinājās par 65,9 miljoniem eiro jeb 6,4%, ko noteica oktobrī veiktā indeksācija. Pārējo pabalstu izdevumi kopbudžetā bija 870 miljoni eiro, kas bija par 418,5 miljoniem eiro jeb 32,5% mazāk nekā pērn piecos mēnešos. Pārējo pabalstu būtiski zemāku līmeni kā pērn piecos mēnešos noteica augstais izdevumu apmērs 2021. gadā, izmaksājot Covid-19 atbalstu nodarbinātajiem, ģimenēm ar bērniem un senioriem. Turpretī jāatzīmē augstāks izdevumu līmenis slimības pabalstiem valsts speciālajā budžetā. Covid-19 ietekmē šogad izdevumi slimības pabalstiem bijuši par 46,6 miljoniem eiro jeb 31,8% augstāki kā pērn janvārī-maijā. Atbilstoši Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras datiem šogad slimības pabalstu saņēmēju skaits palielinājies no 55,7 tūkstošiem saņēmēju vidēji mēnesī pērn līdz 80 tūkstošiem vidēji mēnesī šogad jeb par 44%, pie kam lēns pabalstu iesniegumu apstrādes un izmaksas progress lielā pieprasījuma dēļ gada pirmajos mēnešos nosaka ļoti augstu slimības pabalstu izdevumu līmeni arī maijā.

Zemāks ārvalstu finanšu palīdzības investīciju daudzums lielā mērā noteica zemāku kapitālo izdevumu līmeni šā gada piecos mēnešos kopbudžetā nekā pērn. Kapitālie izdevumi janvārī-maijā bija 266,3 miljoni eiro un salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn samazinājušies par 16,6 miljoniem eiro jeb 5,9%. Pašvaldību budžetā kapitālie izdevumi samazinājās par 30 miljoniem eiro jeb 18,7%, ko ietekmēja būvniecības apjomu samazinājums, kavējot investīciju apguvi pašvaldībās. Būvniecības izaugsmi ierobežo gan atsevišķu materiālu trūkums, gan strauji augošās izmaksas, kuras vēl vairāk paaugstina Krievijas uzsāktais karš Ukrainā, būvniekiem nespējot realizēt projektus noslēgto līgumu ietvaros.

 [Kopbudžeta apskats](#)

<https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/janis-reirs-si-gada-pirmajos-piecos-menesos-nodokli-pildas-virs-valdibas-apstiprinata-plana-tacu-ari-izdevumi-kopbudzeta-joprojam-ir-loti-augsta-limeni>